

**СЪВРЕМЕЕН
ЛЮБОВЕН РОМАН**

БЛАГОЙ ЦЕНОВ

СИРНИЦА

„И ако реша да преразкажа... дали пропаднах – вдън земя – за седем години „безследно изчезнал“, мислеше той, почвам – не от площада на това село, а от Балкана...

Снегът идва изпърво на връх Копрен; след друга нощ и подножията осъмват в преспи. Местните планинци като се покажат навън по навик надигат чела и виждат, че зимата е заслизала от най-високото място; преди да се заседи върху къщите им и няколко месеца да лудува по пътища, дворове и плетища; да ветри перушините на врани, синигери и ята дживгари, навъртащи се за трохи и зърна от домашната трапеза на кокошки и петли, на овце, кози и ярета; волове и свине; все места спасителни от безмилостните мразове.“

Сирна неделя

- Седем години е чакала. А след дни
тя сключва брак за втори път;
а аз – безследно изчезнал?...

- В тетрадки, за драсканици всякакви,
върх Копрен съм рисувала най-много. Но не
като скала случайна, венци и канари, не. А като
същество: с глава, чело; и с всичко останало.

Физически и духовни черти на тези лица
са подтикнали авторското въображение да ги
привнесе в друго историческо време и да онагледни
чрез тях отминали събития и съдби – чрез Биляна
– главен женски образ в романа “Сирница”; той
бе забелязан през 2016 г. в България, в разказ, и
бе отличен – в Първи национален литературен
конкурс “Албена” – “за значимо творческо
присъствие”...

- Голямата е... жена омъжена,
бездетна; образът е понапипан от ръката ми,
наподобява оригинала; но по излъчване – не

знам: победен човек не е, не е съкрушена; и е с планове – колкото си щеш; развежда се със своя мъж, а го обича повече от всеки друг път...

Сандо въздъхна в очакване на продължението.

- Най-малката, ако някога я нарисувам, на челото ще е с всевиждащо око: по който и предмет да я изпиташ – готова е. Шестица! Не по-малко. Няма да ти се надсмее, няма да те надприказва. И общува по-добре като премълчава. На това момиченце-сестриченце му личи, че е раждано под един връх... името не споменавам.

Мъжът мушна кларнета под лявата си мишница и изръкопляска като на представление. А Магда продължи; с риск да развали първото впечатление.

- Аз съм средната: каква съм, що съм, де да знам. Ако си представя, че летя, бих се нарисувала като качулата сойка.

- Магде! – не се стърпя мъжът.

- ...с теменни перца – не спираше тя, - щръкнали от препирни и хитринки; с черти и точици; птица-многознайка... Е, можеше и повече да се изложи... Но е по-добре да кажа: Честито Рождество Христово!

Вгълби се зад черните си очила: не бе влизал в къщата си седем години. Стоеше като случаен пътник; влезе и излезе без бавене; седна върху родния праг: без баща, без майка, без жена.

Подпря лакти на коленете си и с всичките си пръсти прикрепяше главата си... Имаше и по-голяма загуба от видимата картина: пропуснатият шанс, изгубеният!... да живее, да греши и да се поправя – с хората, които никога няма да влязат в този дом... Късно е за прошка: от баща, от майка... „Прощка от жена ми? Пред венчилото за втори път... Не съм дошъл, за да повярва! И не да бъда предишния човек... А това: от което неверници ще се изненадат...“

Покаже ли се, представяше си Сандо как ще го гледат: като виновник – не защото е живял, а защото не е умрял... Притвори очи и вече бе на танцова забава. Тя даваше повече отговори. Когато танцуваше с Биляна...

Не искам бал

- Балът е истински, ако дамата
е господар на волята си...

Кавалер

Разговорът изгуби своя крилат дух, а обясненията бяха близо до скуката. „По-добре така, вместо да чуваме по-късно намеци и недомлъвки“ – преценяваше Сандо като съпруг и лицето му доби угрижен вид.

- Сега ти имаш нужда най-много от свободата си, а не от семеен надзор.

- Ооо! Какъв освободител само!

- Балът е истински, ако дамата е господар на волята си, а не на някой друг...

Издекламира, каквото си беше намислил и млъкна. Биляна го изгледа продължително; отпусна ръце на раменете и му зашепна:

- И какво ще правя?

Едната страна на лицето ѝ полегна – все

едно ще поспи на това удобно място – над сърцето му.

- ...като пропеят първи петли? – подпомагаше я Сандо.

- Да, разнебитена като Пепеляшка, в квартирата... преситена от свободи.

Започна следващ танц; раздвижиха телата си, но вече отделени един от друг като при случайно запознанство.

- Ще се напиш до към обяд – продължи мислите си Сандо. – А аз впрягам хвърковатия Едисон в двуколката на Майстора – и през Златията – та при тебе. Качваш се без царски церемонии. После пак през равнината... Ще поздравим нивите – вече са изкласили. Ще се порадваме на всичко, което лети, расте, цъфти. И ще те върна като Пепеляшка на мъжа си; кларнетист по душа и коларо-железар по задължение.

Приключения в една нощ през Златия

„Какво ще браним, ако тя
не иска да го пази...“

Кавалер

„...О, нощ! О, чудо!... – юзди изпъна Сандо и се изправи. – Безкрайната „Златия“!... или си ти, Биляна... светлината на Луната... От тая колесница – до звездите – горе!... Еей, птица! – стрелва се насам-натам. – Крилатата лисица: какво иска? Влетя и потъна, та се не видя... Ето!... пак кавга, отесня ли ви небето?... Кой брани любовните владения? И защо, защо съперниците са навсякъде... Но може ли, питам все пак, да опазим онова, което не е наше... а на дамата в нощта! Нейно е! Какво ще браним, ако тя не иска... да го пази... Дий! – подръпна каишите мъжът, колкото едва да чуе плясъка им върху конския гръб. – Тръс, Едисон! Не си новобранец... И сядам – пътя знаеш...“

Под клоните на Райската ябълка

- Влизаме заедно!
- В рая ли, Тома?
- Да, в рая.
- Ние бяхме... Не разбра ли?
Тома, Биляна

...Намести се между бодливите клонаци; задаваше се едва-едва прегърнатата двойка. „Нее.. всяка друга – не и тя. Биляна не би тръгнала така... - Загнезди се и понавътре, шипове го набождаха до кръв. – Ох... Господи, не им позволявай – да си говорят... Или ме лиши от слух!... докато отминат.

- До тук – спря се даматата. – Ох! – опипваше косата си. – Каква ливада съм.
- Неокосена! – кавалерът я обгърна.
- И в разцвета си! – смееше се тя без

съпротива.

Продължението ставаше пред очите на Сандо; а не искаше да гледа.

- Оу, вярваш ли си? Виж... Трендафилът цъфти, нали? Като го разглеждаме – красив е, не отричаш – и целуна цвят. – Но ако познаеш и аромата му, по-грозен ли тогава става? – отекна пак смехът ѝ. – Спирам. Няма да ме разбереш.

- Ще те пренеса! – повдигна я като невеста.

- Нее! – раздвижи крака. – Много съм тежка.

Една ръка – рязко разтвори вратничката:

- Отворено е! – показа се Сандо.

Билиана рипна от ръцете на Тома...

Трима приятели ОТ ДЕТСТВО

Деца си останете!...
А мъже-врагове – това
го може всеки.

Майстора

Майстора, коларо-железар, Цено Георгиев, в дясната част, със своя баща и майка си, в подножието на старопланинския връх Копрен; преселници в дунавската равнина Златия; една сюжетна спойка в атмосферата на Северозапада между Балкана и Дунава – в романа “Сирница”.

„...Копрен се перчеше с нагръдна престилка, придържаше с клещи изправения кръг на коларска шина; а с шиш отпушваше ноздри на огнището – избухваха пламъци; чакаше двата ѝ разкъсани края да заискрят та да ги слепи чрез заварка.

- И-двай... Санде!

Пренесе с железарска човка шината на наковалнята. С дясната си ръка причука набързо разжарените краища до слепване. Сандо бе вдигнал големия чук до линията на раменете си.

- Ти!... Не спирай! – постигнаха синхронен ритъм. – Оп! – прегледа заварката. – Всеки бяга от огъня, а никой не може без него... Съгласен ли си?

Копрен върна шината за догряване.

- Не ми отговори – триеше потта от челото си със смачкана кърпа.

- Спор няма.

- В любовта не е ли същото? Ти поне си чифтосан. Не свършиш ли работата в огъня, дете се иска от тебе, друг ще я довърши.

- Друг ще я изчука! – напираше смеха му.

- Друг ще ѝ набие спиците – хареса майтапа му.

- И наплатите! – отвърна на остроумието.

- О-ле-лее! Гривните й чак ще прозвъннат.

И точно в този момент на входната врата силует затули виделината: Тома Златиев, комендантският син, адвокатчето, същият, който върти очички към жена му от абитуриентския й бал...

...Вратата на железарната се разтвори и светлина се разля откъм пътя.

- Да не си превзел работилницата, а, Санде? – пошегува се Майстора.

- Не, ще ти кажа... Завоевателят, чичо Цено, е той – посочи Тома. – След като баща му открадна един милион... от джобовете ни. И сега проповядва търпение; че Конния полк не знам какво си щял да направи; абе ломски парламентъор... Ако може – ще ни разпънат. С по четири пирона. Петият, най-дългият, през гърдите ще мине...

Откровения за

правото

„Но получаваш ли пари, а не си ги заработил, каквото и да кажеш, все рискуваш да сгрешиш; дори благодетелят да е баща ти.“

Тома

... - Съдружаването между баща и син не е най-рискваното нещо; по-опасно нещо е побратимяването по служба и по съвест: на финансиста и на прависта; в една и съща личност...

...Изпи наведнъж пълна чаша с вино и рязко смени посоката на разговора:

- Адвокат – добре, не ме разбирай криво; напротив... роден си за правист; а те задължих със счетоводство... не какво да е; по-сложно от традиционната аритметика... Тома, подарих ти опит – няма да отричаш!

Синът се разсмя предпазливо:

- Да... Не отричам.

- Юрист, кантора, нов дом... и служебно

положение... Но без капитал – на лична сметка?... Никой в обществената йерархия.

...Бащата застана почти ритуално под брачната снимка на родителите си; единствената ценност в рамка на стената.

- Накратко – каза и помълча, - нямам сто сина; дъщери нямам, останахме без майка ти; баба ти е гражданка на стари години, макар че прелита над ломската ограда... Ти беше отличен студент; не изгуби това време. А днес имаш – и един милион лева!... и нещо отгоре, може да се каже.

- Аз!

- Спокойно!... При едно условие: забранявам ти речи по този въпрос; преливане от пусто в празно – друг път...

- Но как...

- Ето! Произходът на капитала ли? Адвокатският въпрос! И не може да почака една вечер?

... - Добре, добре... Да не затъваме в приказки. Тома, войната почва! Хаос, бунт и смърт излизат вече и на улицата. Новият демон не иска само, а стреля; за да се роди от пепелта общество без класи; и свят без частна собственост...

Полска спалня

„...Овчарникът насреща е с разградени вършини; колиба, срутен покрив, купчина стара слама. И по-скришно място няма...“

Черният понеделник, 1923 г.

... - Ще я натовариш при мъртвите – с първата кола, каруца – какво да е. И ще я откараш, но не в нашта къща, не; и баща ми няма да се вдигне от „Шумака“; няма вече кой да се завръща. Ще спреш при майка й, горката. И няма какво повече да казвам... Проклетата съдба ме е погнала като вълчица. И докато не ме изяде, все ще съм „безследно изчезнал“... Голям глупак ли ти изглаждам?...

Сандо се вгледа в очите на Тома.

- Не, Санде! Не си... Като спасяваш живот на двама: на приятеля ми, брат по дух; и на жена си – по сърце.

Двамата се сбогуваха с прегръдка.

- И сега накъде? – запита Тома.

- Накъде!... По-страшен въпрос има ли?...

Сандо целуна жена си и повече не се обърна.

А в колибата останаха Тома и агонизираща Биляна.

АНГЕЛСКО ВИНО

- ...веднъж се пие... Сватбарското –
да си го пият другите.“

Седем години по-късно

След седем години виждаше Биляна за първи път: в храма, венчавка за приятел от детството; втора сватба...

Над косата ѝ – ефирно було; челото, носа, извивките на двете устни, така познати, като венчелистчета на роза; брадата и на шията дъгата между два хълма... какъв профил! Каква картина!

За немалко хора тези ръце, с дантелени ръкави, бяха все още за сравнение – друга гледка, друг образ – през трагичната 1923-та.

Биляна бе тогава единствената жена в арестантската колона: китките ѝ - вързани отпред – с кълчищени върви. Това „дете“, в конвой, бе подкарано и то – към една дъбрава; и тая върволица от народ не стигна по-далече от „Шумака“; да „починат“ там... в оня черен понеделник след обяд.

„...Той се скара – не на Магда, а на мечката. И тя отпусна, отпусна предните си лапи на земята. Пак я смъмри, докато най-последно звярът му се подчини – без да се помръдва.

А момичето зачака: да си разлепи мустаците, да свали тъмните си очила – и да се спасяват по-бързо – както могат.

...Под разбъркани вежди тя видя най-последно погледа му: но не на Сандо; гледаше я засмян циганин...

- Миче, издегизира ме – той; шайкаджии го търсеха като мечкар и ме преоблече – как ме гледаш... - Нема да ме предадеш, човече... Смешно му беше. А де!... Демек – човек – джумбушлия. Да посвири бил дошъл – показва си чиялукът и кларнета; най-сериозно. Непоканен! А де!... А защо тъй? – не да не съм го питал. И само чуй: Защото, вика, еднъж се пие ангелското вино... Е! И да не щеш – пак ша му поверваш. А сватбарското – да си го пиели другите. Дето не вервали в ангели... Е, сестрице, ти кажи: Има ли таквоз... нещо?”

Краят на сватбата

- Каква сте, моля ви, на бившия ми мъж?
- Приятелка... Приятелка: малко ли е?
- И още нещо...
- И – приятелка за трети път? По-важно даже и от една сватба...

Биляна, Магда

„...- Успокой се. Не съм пред съд. Избори има скоро, това разбирам; но говори ли се така на сватба! Аз съм само музикант – доброволец.

- Изтърпях всички последици от провала на венчавката в черквата, както и да е; не сме безгрешни. Ще се поправим – да няма никакви угризения пред законите на държавата и на Небето... Вземи си кларнета и без обяснения ни остави, ако обичаш... Как да бъда по-ясен?

- Ще си тръгна... Не трябваше да засягаш темата „Шумака“ и Двайсет и трета... Защото ти си най-големия виновник... Как да бъда по-ясен...

- Браво на тебе.

...- Като си имал всичката власт, защо допусна да загинат толкова много хора – по списък; който ти си одобрил... и проконтролирал – да не изпадне нито едно име, отметнато с „кръстче“...

- Какви ги дрънкаш!

- Защо не се разбунтува някак! Бунтът не е порок. А съвест; примирението е срамът; на сърцето!

- Ти чуваш ли се?

- Нали получаваше заплата от държавата? За да си смел. За да браниш народа от беззаконието. Защо позволи някой си, който и да е, без разпит, без съд и правосъдие – да не ни подкара към следствието в Лом? А да ни отбие

в затънтения „Шумаќ“: направо на дрџвника!

- Приказки...

- Да беше последвал примера на сина си: да беше се пожертвал!

- Дрџ си езика, момче.

- Герой можеше да бџдеш... а не какџвто си в момента...“

Сандо, Златиев